

Nr 149.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående den civila regionala beredskapsorganisationen; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att länsstyrelserna skola fungera såsom regionala organ på den ekonomiska försvarsberedskapens område. Inom länsstyrelses landskansli skall därför organiseras en underavdelning för handhavande av hithörande frågor. Underavdelningen skall vara uppdelad på fyra detaljer, var och en ledd av en sakkunnig person.

Vidare föreslås, i syfte att åstadkomma en samordning beträffande planläggningen av de civila försvarsuppgifterna, och för att i krig möjliggöra en civilmilitär samverkan, sammanförande av vissa län till civilområden, som i stort sett sammanfalla med militärområde. Till befälhavare inom sådant civilområde skall utses en landshövding.

Smärre ersättningar förutsätts skola utgå till vissa utanför länsstyrelse stående personer, vilka anlitas för planlägningsarbete. Kostnaderna för organisationen ha uppskattats till cirka 100 000 kronor.

Utdrag av protokollet över inrikes ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg.

Inledning.

Genom beslut den 29 juni 1950 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla högst två sakkunniga att inom departementet biträda med utredning rörande länsstyrelsernas krigsorganisation m. m. Med stöd av bemyndigandet tillkallades därefter såsom sakkunniga landshövdingen Th. Bergquist, tillika ordförande, samt avdelningschefen i inrikesdepartementet, kanslirådet A. V. R. Tottie.

De sakkunniga ha avgivit betänkande angående den civila regionala krigsorganisationen den 11 januari 1951.

Över betänkandet ha yttranden avgivits av överbefälhavaren, arbetsmarknadsstyrelsen, krigsmaterielverket, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, generalpoststyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, centrala driftledningen, statskontoret, statens lönenämnd, statens organisationsnämnd, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, statens jordbruksnämnd, statens bränslekommission, statens handels- och industrikommission, medicinalstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, samtliga länsstyrelser och statspolisintendenten. Vidare har utredningsmannen angående krigssjukvården m. m., expeditionschefen i inrikesdepartementet E. Montell, inkommit med en skrivelse den 12 mars 1951.

Nuvarande regionala organisation.

Det totala försvaret indelas i olika grenar, nämligen det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret, det administrativa försvaret och det psykologiska försvaret. För att det totala försvarets syften skola nås, fordras en nära samverkan mellan alla de särskilda grenarna. Framförallt ankommer det på de olika civila försvarsgrenarna att verka för att det militära försvaret på allt sätt understödjes samt att försvarsviljan och försvarsförmågan hos folket upprätthålles.

Riket indelas i lantmilitärt hänseende i militärområden. Militärområde indelas i försvarsområden. Territorialvattnet vid rikets kuster indelas i sjö-militärt hänseende i marindistrikt.

I flygmilitärt hänseende indelas riket i flygbasområden.

Territoriella befälhavare äro militärbefälhavare för militärområde, marin-distriktschef för marindistrikt, flygbasområdeschef för flygbasområde samt försvarsområdesbefälhavare för försvarsområde.

Militärområdena omfatta:

I militärområdet: Malmöhus, Kristianstads, Blekinge, Kronobergs och Jönköpings län ävensom Kalmar län utom Västerviks stad samt Ukna, Gamleby och Hjorteds landsfiskalsdistrikt;

II militärområdet: Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län samt Älvkarleby, Lövsta och Tierps landsfiskalsdistrikt av Uppsala län;

III militärområdet: Hallands, Älvsborgs, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län;

IV militärområdet: Stockholms stad, Östergötlands, Södermanlands, Västmanlands och Stockholms län, Västerviks stad samt Ukna, Gamleby och Hjorteds landsfiskalsdistrikt av Kalmar län ävensom Uppsala län utom Älvkarleby, Lövsta och Tierps landsfiskalsdistrikt;

V militärområdet: Örebro, Värmlands och Kopparbergs län;

VI militärområdet: Västerbottens och Norrbottens län; samt

VII militärområdet: Gotlands län.

Vissa civila myndigheter ha redan nu en krigsorganisation. Detta gäller bl. a. statens järnvägar, telegrafverket, postverket, väg- och vattenbyggnadsverket, organisationen för kraftförsörjningen, byggnads- och reparationsberedskapsorganisationen, arbetsmarknadsorganisationen samt drivmedelscentralen.

Sambandet mellan dessa civila myndigheter, å ena, och de militära myndigheterna och länsstyrelserna, å andra sidan, är, i den mån kontinuerligt samband under krigsförhållanden är planerat, organiserat på olika sätt. Statens järnvägars distriktsförvaltningar upprätthålla samband med militära myndigheter genom i förvaltningarna placerade militärassistenter. Samordningen av militära transporter sker genom de militära transportledarorganen. Några särskilda sambandsmän avses icke skola placeras hos länsstyrelserna. Telegrafverkets regionala organ skola i möjligaste mån lokalt anknyta till

närmaste militärbefälhavare eller länsstyrelse, i mån av behov genom särskilda sambandsmän. Vid krig organiseras krigspostväsendet. Särskilda sambandsmän avses icke skola finnas mellan postverkets regionala myndigheter och andra motsvarande civila myndigheter. Vägdirektör skall hålla samband med vederbörande militärbefälstab eller kårstab samt länsstyrelses försvarsavdelning. Till varje länsstyrelse avses en ingenjör skola avdelas såsom sambandsman. För samordning på civilförsvarets område äro givna vissa föreskrifter om samarbete mellan kraftföretagschef samt militära myndigheter och civilförvarsmyndigheter. Byggnads- och reparationsberedskapsorganisationen knyter direkt an till de militära myndigheterna. Något särskilt samband mellan denna och civila organisationer är icke planerat.

Vad angår länsstyrelserna har Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1950 förordnat, att envar länsstyrelse skulle uppgöra en provisorisk plan för sin krigsorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med en av 1948 års länsstyrelseutredning utarbetad promemoria. Jämlikt beslutet skall inom landskansliet i krig upprättas ett antal underavdelningar eller arbetsdetaljer, nämligen 1) försvarsavdelningen, 2) en detalj för det ekonomiska försvaret, 3) en detalj för materielfrågor m. m., 4) en trafikdetalj, 5) en sjukvårdsdetalj, 6) en veterinärdetalj, 7) en detalj för ärenden angående allmän ordning och säkerhet samt andra polisfrågor, 8) en socialdetalj samt 9) en allmänt administrativ detalj. Vidare förutsättes en kontaktman från vägförvaltningen skola tjänstgöra i länsstyrelsen. Beträffande landskontoret förutsättes i första hand allenast den förändringen, att en särskild detalj bör förberedas med uppgift att svara för utbetalningar avseende civilförsvaret, rekvirerad egendom, krigsfamiljebidrag m. m. Beträffande beslutets närmare innebörd torde få hänvisas till betänkandet.

Förslag.

I. Utredningen rörande länsstyrelsernas krigsorganisation.

Den ekonomiska beredskapen i länsinstansen.

Det ekonomiska försvaret omfattar i första hand åtgärder för att säkerställa produktion, lagring och distribution av olika förnödenheter, såsom jordbruksprodukter, bränsle, råvaror, färdiga industriprodukter m. m. ävensom kraft, gas o. dyl. Hit höra även frågor om disposition av tillgänglig arbetskraft, anskaffande av reservarbetskraft, tillgodoseende av transportbehoven i ett krigsläge, försäkringsfrågor av olika slag, förberedelser för skyddande av prisnivån, åtgärder för att skapa en tillfredsställande ordning på hyresmarknaden eller för att eljest tillgodose bostadsförsörjningen samt frågor om åtgärder på valuta- och kreditområdena liksom i övrigt på det finansiella och penningpolitiska området.

Försvarsförberedelserna på det ekonomiska området böra i största möjliga utsträckning handhas av de myndigheter, som syssla med motsvarande fredsproblem. Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap åvilar att handha detaljplaneringen på de områden, där andra lämpliga statliga centralorgan icke finnas, samt att leda, övervaka och samordna försvarsförberedelserna. Något allmänt organ i länsinstansen med motsvarande uppgifter finnes f. n. ej.

Ett klart behov av ett allmänt regionalt organ på ifrågavarande område föreligger. Att länsstyrelsen skulle bli ett sådant organ ter sig naturligt redan med hänsyn till länsstyrelsens centrala ställning inom länsförvaltningen. Därtill kommer, att länsstyrelsen redan handhar vissa uppgifter beträffande den ekonomiska försvarsberedskapen, främst trafikplanläggningen och de från kristidsstyrelserna övertagna beredskapsuppgifterna på livsmedelsområdet. Länsstyrelsen har tillika i fråga om civilförsvaret och den administrativa försvarsberedskapen centrala uppgifter och en dominerande ställning i länet. Med hänsyn härtill är det lämpligt, att uppgifter av mera allmän och samordnande karaktär administreras av länsstyrelsen, som alltså bör konstitueras som ett allmänt regionalt organ på det ekonomiska försvarsberedskapsområdet.

Ansvar för de regionala försvarsförberedelserna bör fördelas efter samma riktlinjer som gälla för den centrala instansen, d. v. s. de olika detaljplaneringarna skola handhas av de organ, som syssla med motsvarande freds-uppgifter, medan länsstyrelsen dels skall handha detaljplaneringar på återstående områden och dels leda, övervaka och samordna samtliga försvarsförberedelser.

Den ekonomiska försvarsberedskapens organ skola själva effektuera eller tillse, att de militära myndigheternas och civilförsvarsmyndigheternas krav på förnödenheter och material m. m. tillgodoses. Samtidigt skola dessa organ övervaka och leda den verksamhet, som erfordras för civilbefolkningens nöjaktiga försörjning. Planläggningen måste gå ut på ett aktivt ledande av såväl produktion som distribution. För produktionen bör planläggningen företrädesvis avse försörjningen med arbetskraft, råvaror, bränsle och elkraft samt transportmedel. På distributionssidan återfinnas främst problemen om transportmedlen och försörjningen med elkraft och drivmedel. Det är knappast möjligt att ange några bestämda riktlinjer för i vad mån detaljplaner böra uppgöras. Sannolikt måste detaljplanläggning över huvud inriktas allenast på "uppmarschen" och ett mer eller mindre kortvarigt inledningsskede av ett krig. Utredningen förutsätter, att all planläggning skall ske i samarbete med de militära myndigheterna samt i samråd med och efter anvisningar av vederbörande centrala civila myndigheter, främst riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.

Beträffande livsmedelsförsörjningen bör länsstyrelsen skaffa sig en överblick över produktionen inom jordbruket och fisket, lagerförhållanden, livsmedelsindustri och handel samt transportförhållanden. Länssty-

relsen bör tillse, att hithörande företag erhålla den beredskapsplanläggning, som kan vara erforderlig. Anskaffningen av livsmedel bör planläggas så, att utpräglade bristsituationer inom vissa områden om möjligt icke uppkomma. En mycket viktig uppgift är att förbereda omedelbart ikraftträdande av en livsmedelsransonering.

Länsstyrelsen bör vidare skaffa sig en såvitt möjligt fullständig kännedom om länets industriproblem så att det blir möjligt att vid ett krigsutbrott omedelbart säkra ett fast grepp om försörjningsläget. Industriernas arbetskrafts-, råvaru-, bränsle- och transportproblem i krig böra kartläggas. Möjligheter till omställningar och utvidgningar böra undersökas. Länsstyrelsen bör vara beredd att till de centrala myndigheterna lämna uppgifter bl. a. om lager av olika slag så gott som omedelbart vid ett krigsutbrott. Även där- efter bör länsstyrelsen ständigt följa förhållandena.

Beträffande bränsleförsörjningen förutsättes, att länsstyrelsen handhar planeringen i dess helhet och för virkesanskaffningen. Länsstyrelsen bör kartlägga tillgångar och behov, planlägga och förbereda ikraftträdande av ransoneringar samt uppgöra katastrofplaner för städer, större samhällen och vissa industrier med syfte att ianspråktaga så närliggande tillgångar som möjligt.

Vad angår vissa andra planlägningsfrågor bör länsstyrelsen ägna uppmärksamhet åt problemen rörande kraftförsörjningen, arbetsmarknaden samt anläggnings- och byggnadsverksamhet m. m.

Länsstyrelsernas krigsorganisation.

Länsstyrelsernas krigsorganisation måste planläggas på sådant sätt, att en länsstyrelse vid förbindelseavbrott i erforderlig grad kan övertaga de centrala myndigheternas uppgifter och åstadkomma den nödvändiga samordningen inom länet. Samtidigt bör krigsorganisationen så nära som möjligt ansluta till fredsorganisationen.

Därest ett krig kommer att föregås av ett relativt långvarigt beredskaps- tillstånd kan det framstå som önskvärt att vissa nya särskilda organ inrättas för olika regleringsåtgärder. Å andra sidan är det av största betydelse att, om sådana organ hinna inrättas, de konstrueras på ett sätt, som medger den särskilt i krig oundgängligen erforderliga samordningen mellan olika verksamhetsområden. Vid krigsfall utan längre föregående beredskap måste de erforderliga statliga regleringarna och dirigeringen av det civila livet kunna sättas in med största möjliga effektivitet utan nämnvärt varsel. I första hand måste man då lita till de organ och befattningshavare, som dessförinnan handhaft planläggningen. De verksamhetsgrenar, där planläggningen nu ankommer på länsstyrelsen böra därför i ett verkställighetsskede administreras av länsstyrelsen. Övergången kan ske hastigare och mera smidigt, om verksamheten förblir i länsstyrelsens regi än om nya organ skola inrättas. I ett krigs-

läge blir säkerligen även förbindelserna med centralmyndigheterna så försvårade, att länsstyrelsen snart måste övertaga en stor del av centralmyndigheternas befogenheter eller i vart fall verka för en effektiv samordning.

Utredningens förslag till särskild organisation för det ekonomiska försvaret innebär i huvudsak följande.

I stort sett torde de genom Kungl. Maj:ts förut omnämnda beslut den 29 juni 1950 fastställda riktlinjerna kunna läggas till grund. På vissa viktiga punkter bör organisationen emellertid utbyggas och kompletteras, särskilt med avseende på den ekonomiska försvarsberedskapen.

Inom varje landskansli bör finnas en särskild underavdelning för ärenden rörande det ekonomiska försvaret. Avdelningen bör i krigsorganisationen vara indelad i ett antal detaljer för ärenden som beröra 1) konsumtionsregleringar, 2) jordbruksproduktionen, 3) industrins verksamhet samt 4) bränsleförsörjningen.

Länsstyrelsen bör snarast utse någon att vara chef för denna underavdelning, i regel en person utanför länsstyrelsen med god kännedom om länets ekonomiska liv, vilken kan fullgöra uppdraget som deltidssyssla. Därjämte böra utses vissa sakkunniga och eljes lämpliga personer att såsom chefer för någon eller några av arbetsdetaljerna eller som medlemmar i ett särskilt råd inom länsstyrelsen biträda vid handläggningen av de till resp. detalj hörande ärendena. Det förstnämnda alternativet torde i vart fall böra tillämpas i krig. Även dessa uppdrag böra vara deltidssysslor. Länsstyrelserna böra även överväga och förbereda utseende av ersättare för nämnda personer.

Vid sidan härav skulle det vidare vara av stort värde att i ett verkställighetsläge ha tillgång till personer, vilka som företrädare för en större allmänhet kunna deltaga i handläggningen särskilt av frågor av mera allmän betydelse. Länsstyrelserna böra i detta syfte förbereda utseende av två eller högst tre allmänt betrodda personer.

Skulle av särskild anledning anses lämpligt att inrätta fristående kristidsstyrelser, torde chefen för den ekonomiska försvarsavdelningen kunna förut-sättas bli ordförande och företrädarna för de olika arbetsområdena ledamöter.

I fred bör chefen för den ekonomiska försvarsavdelningen med biträde av nämnda företrädare för de olika arbetsområdena leda planläggningen inom dessa områden samt följa planlägningsarbetet även på övriga till det ekonomiska försvaret hörande områden m. m. Han bör också i erfoderlig omfattning taga kännedom om den militära planläggningen. Närmast under landshövdingen bör vidare landssekreteraren övervaka planläggningens fortgång.

För att länsstyrelsen skall kunna effektivt utöva en central ledning bör länsstyrelsen träffa förberedelser för att direkt föredragning från ifrågakommande fristående organ (främst vägförvaltning, länsarbetsnämnd och kommunikationsverkens lokalförvaltningar) skall kunna ske i länsstyrelsen. Till varje länsstyrelse bör vidare i krig knytas en i länets vatten- och avloppsfrågor sakkunnig (vederbörande distriktsingenjör för vattenförsörjning och avlopp eller hos denne anställd ingenjör).

Frågan om hälso- och sjukvårdens organisation är föremål för särskild undersökning, som ännu ej avslutats. Med anledning härav torde den nu gällande provisoriska organisationen på denna punkt tills vidare böra bibehållas.

I fråga om överståthållarämbetets krigsorganisation förordar utredningen, att en särskild avdelning eller sektion för det ekonomiska försvaret uppbygges på i huvudsak samma sätt som föreslagits beträffande länsstyrelserna.

Samordningen mellan länen.

Allmänna synpunkter. I krig är det nödvändigt, att de centrala myndigheternas befogenheter i största möjliga utsträckning decentraliseras. Förbindelsesvärdigheter och nödvändigheten av snabba beslut komma ofta att omöjliggöra en central ledning annat än möjligen i stora drag. Under sådana omständigheter måste uppenbarligen en ersättning skapas. I dylikt syfte äro bl. a. bestämmelser meddelade om att samråd i olika frågor skall ske mellan skilda regionala myndigheter. För att samordningen skall bli fullt effektiv torde emellertid blotta samrådet icke alltid förslå. Det torde stundom vara önskvärt, att även i den regionala instansen en central myndighet finnes, som kan avgöra prioritetsfrågor och är beklädd med myndighet att dirigera verksamheten. I bl. a. administrativa fullmaktslagen är förutsatt, att länsstyrelserna, var och en inom sitt län, skola kunna beklädas med ganska vidsträckt befogenheter i förevarande avseenden.

Länet torde emellertid ofta bli för snävt område för den samordning, varom nu är fråga. Bland frågor, som i krig kunna behöva avgöras regionalt men inom större områden än län, kunna nämnas utnyttjande av elkraften, dirigering av vägunderhållsavdelningar och andra reparationsavdelningar inom väg- och vattenbyggnadsverket, liknande avdelningar inom telegrafverket, statens järnvägar samt vattenfallsverket och anslutna privata kraftföretag, vidare dirigering av järnvägarnas rullande material ävensom av evakuerings- och flyktingströmmar, disposition av bränsle, råvaror och arbetskraft för olika industriella ändamål, förflyttning av lager samt utnyttjande av sjukvårdsresurser m. m. Över huvud när det gäller att effektivt utnyttja de samlade resurserna inom en del av landet måste avgörandena kunna träffas av en myndighet med överblick över tillgångar och behov inom större områden än länet. Även utan att förbindelseavbrott uppkomma torde en så pass vidsträckt decentralisering böra ske, att redan därmed omfattande samordningsfrågor aktualiseras. Det är även tänkbart, att den centrala ledningen blir så engagerad av angelägenheterna inom en viss del av landet, att en eller flera andra delar i stor utsträckning måste lämnas åt sig själva. Både för samordningen inom sådana landsdelar och för att därifrån organisera största möjliga bistånd åt andra delar måste resurserna kunna samordnas inom större områden än de enskilda länen. En samordning på vissa områden länen emellan erfordras uppenbarligen i ett beredskapsläge även för att befrämja en forcedrad upprustning.

Regionens omfattning. De områden, inom vilka en samordning i krig kommer att erfordras, kunna icke i fred med bestämdhet anges. Deras omfattning måste i hög grad bli avhängig av de militära operationerna och andra krigshändelser. Områdena böra emellertid lämpligast anknytas till den militära områdesindelningen i fred. Militärbefälhavarens (kärchefens) verksamhet skulle i hög grad underlättas, om han får att göra med endast en civil

myndighet i stället för som nu ett antal länsstyrelser jämte andra civila myndigheter.

Den civila indelningen bör följa länsgränserna.

Utredningen förordar, att inom vissa områden, i huvudsak motsvarande I—VI militärområdena, förberedes en samordning av den civila krigsinsatsen på olika verksamhetsfält. Gotlands län, som utgör ett militärområde, beröres alltså icke av detta förslag. Områdena, förslagsvis benämnda civilområden, böra erhålla motsvarande numrering som militärområdena. Beträffande de län, som äro uppdelade på två militärområden, bör gälla, att Uppsala län i sin helhet skall tillhöra fjärde civilområdet och Kalmar län i sin helhet första civilområdet.

Den regionala organisationen. Samordningen av den civila krigsinsatsen inom förut nämnda större regioner bör i krig handhas av ett gemensamt organ, vilket måste stå under auktoritativ och kvalificerad ledning. De civila synpunkterna måste sakkunnigt företrädas vid samråden med de militära befälhavarna. Det regionala organet måste vidare kunna ge direktiv till länsstyrelserna och andra civila myndigheter inom sitt område. Redan i fred bör man organisera en stomme till ett sådant organ.

En planering avseende den större regionen bör äga rum. De enskilda länsstyrelsernas och andra regionala organs planläggning inom regionen måste samordnas. Organet skall ha noggrann kännedom om och överblick över resurser och behov samt de olika problemen inom regionen i dess helhet. Av dessa skäl är det ofrånkomligt, att i fred vissa befattningshavare finnas, som sätta sig in i och följa planeringsarbetet inom regionen i dess helhet. Den lämpligaste utvägen torde vara att på något sätt knyta organet till en av länsstyrelserna inom regionen, d. v. s. inom vederbörande militärområde. Enligt utredningens mening bör sålunda åt en av landshövdingarna inom varje civilområde uppdragas att leda samordningen av den civila försvarsplanläggningsverksamheten inom civilområdet. En motsvarande ordning är sedan juli 1950 införd i Norge. I krig bör ifrågakvarande landshövding såsom civilbefälhavare leda hela den civila verksamheten inom området.

I fred böra civilbefälhavarens arbetsuppgifter vara att verka för samordning mellan den militära och den civila försvarsberedskapsplanläggningen samt för att civila försvarsåtgärder i erforderlig omfattning planläggas och samordnas de olika myndigheterna emellan. Den egentliga planläggningen skall dock alltfört ankomma på de enskilda länsstyrelserna och andra fristående regionala organ. Civilbefälhavaren skall följa planläggningen inom de i området ingående länen. Planläggningen inom militärområdet kommer i princip att bestå av en sammanfattning av de särskilda regionala myndigheternas planer. Hos civilbefälhavaren bör därför regelmässigt finnas dubbletter av dessa planer. Civilbefälhavaren bör få del av alla direktiv och anvisningar från centralt håll och verka för att dessa leda till enhetliga åtgär-

der. Han bör även underrättas om initiativ till planläggningsåtgärder, undersökningar o. dyl. samt verka för att erforderliga planläggningsåtgärder eller undersökningar m. m. komma till stånd. Civilbefälhavaren bör å sin sida hålla de centrala och regionala myndigheterna underrättade om vilka åtgärder han själv vidtager. Framför allt måste han stå i nära kontakt med — förutom militärbefälhavaren och vederbörande länsstyrelser — riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och civilförsvarsstyrelsen.

Ifråga om civilbefälhavarens kansli föreslår utredningen.

För att civilbefälhavaren skall kunna fylla sin uppgift måste till hans förfogande stå erforderlig personal, lämpligen i form av ett särskilt kansli. I detta böra i regel ingå väl skickade befattningshavare vid sådana myndigheter, för vilka samordningen inom större områden har särskild betydelse. Dessa områden äro — förutom det ekonomiska försvaret — i första hand civilförsvaret, vägväsendet, arbetsmarknadsområdet, hälso- och sjukvården, säkerhetstjänsten och polisväsendet i övrigt, biltrafikområdet samt det allmänt administrativa området. Föredragandena torde i första hand böra utväljas bland de på vederbörande verksamhetsområden inom civilområdet sysselsatta chefs-tjänstemännen. Sålunda torde i regel böra uttagas en av civilförsvarsdirektörerna, en av vägdirektörerna, en av länsarbetsdirektörerna, en av förste provinsialläkarna, en av landsfogdarna samt en av länsstyrelsernas trafikföredragande inom civilområdet ävensom en jurist vid någon av länsstyrelserna inom civilområdet.

Då civilbefälhavaren och hans kansli i krig komma att lämna sina fredsbefattningar, måste det sörjas för att lämpliga ersättare finnas, vilka i fred blivit väl insatta i arbetet och framför allt i krigsplanläggningen.

Utredningen har icke funnit möjligt att tillgodose behovet av föredragande i huvuddelen av de ekonomiska försvarsfrågorna på samma sätt som när det gäller övriga verksamhetsgrenar. Behovet på detta område synes icke kunna täckas på annat sätt än genom att nyinrätta vissa befattningar. Hos någon befattningshavare måste vidare läggas ett särskilt ansvar för samordningen mellan alla de olika verksamhetsgrenar, som äro företrädade inom kansliet, ävensom mellan dessa och andra försvarsberedskapsområden, icke minst det militära. Av nu angivna skäl och med hänsyn till den utomordentliga betydelsen av att civilbefälhavarens uppgifter i krig äro väl förberedda anser utredningen ofrånkomligt, att åtminstone någon befattningshavare i fred helt kan ägna sig åt hithörande frågor. Utredningen förordar, att i varje civilområde inrättas en tjänst som *kanslichef* hos civilbefälhavaren med uppgift att dels närmast ansvara för den ekonomiska försvarsberedskapen inom civilområdet, dels efter civilbefälhavarens bestämmande biträda de enskilda länsstyrelserna och dels närmast under civilbefälhavaren följa planläggningen och leda samordningen inom de olika länen och de skilda verksamhetsområdena. Den i fred för expeditonsarbetet hos kanslichefen erforderliga personalen skall ställas till förfogande av länsstyrelsen i den residensstad där kanslichefen är stationerad.

För att ernå *samordning med vissa andra myndigheter* bör i planlägningsarbetet kontakt hållas även med exempelvis elblocken, järnvägs-, post- och telegrafmyndigheterna samt riksbankskontoren ävensom rundradioorganisationen. Stor uppmärksamhet måste ägnas frågan om telekommunikationerna. Även behovet av understödjande planläggning för krigsindustrin måste beaktas. Utredningen kan icke med bestämdhet ange, att den gjorda uppräkningsningen täcker hela det område, som bör kontrolleras av civilbefälhavaren. Det fortsatta planlägningsarbetet bör ge närmare erfarenheter härutinnan.

Kontakten i planlägningsarbetet med de regionala myndigheterna bör även innefatta förberedande av särskilda sambandsmän eller föredragande från dessa myndigheter för att vid behov ingå i eller eljest anknytas till civilbefälhavarens kansli. Med den ställning och de uppgifter, civilbefälhavarna avses skola få, och med hänsyn till den sakkunskap, som skall stå till deras förfogande, torde det i allmänhet icke vidare behöva knytas andra civila befattningshavare till militärbefälsstaberna. Redan nu böra därför befattningarna som stabsutrymningschef avskaffas. Vad angår krigsindustriombuden samt distriktscheferna vid byggnads- och reparationsberedskapen har utredningen ej funnit anledning att föreslå några förändringar.

Angående *förhållandena i krig* föreslås, att civilbefälhavaren vid krigsutbrott eller eljest då Kungl. Maj:t så förordnar jämte sitt kansli skall bege sig till särskild i förväg bestämd uppehållsplats. Upphållsplatserna skola förberedas i fred.

Civilbefälhavaren bör icke intaga ställningen som mellaninstans i fred. Han bör därför ej ha någon direktivrätt men skall tillse, att de olika länsplaneringarna ske som en del av planeringen för hela militärområdet. Samma ställning skall han intaga i ett beredskapsläge, såvitt Kungl. Maj:t ej anorlunda förordnar.

Först i krig eller eljest då Kungl. Maj:t så förordnar skall civilbefälhavaren få några egentliga maktbefogenheter. Direkta maktbefogenheter skola tillkomma civilbefälhavaren i den mån sådana delegeras av Kungl. Maj:t eller av de centrala verken eller ock då sådana faktiska svårigheter i förbindelserna uppstå, att civilbefälhavaren måste ingripa, eller då eljest beslut från central instans ej hinner inhämtas. Det måste emellertid förutsättas, att civilbefälhavaren och vederbörande centrala myndigheter alltid i mån av förbindelsemöjligheter hålla varandra underrättade om utvecklingen och om vidtagna åtgärder. På så sätt torde i huvudsak kompetenskonflikter uppåt kunna undgås. I förhållande till länsstyrelserna gäller det framför allt att se till, att länsstyrelserna icke känna sig förhindrade att taga erforderliga initiativ eller att besluta av snabba lägesförändringar påkallade åtgärder. I vissa fall torde det framstå som självklart, att civilbefälhavaren alltid skall kontaktas, t. ex. då det gäller att dirigera en flyktingström. Civilbefälhavaren skall dock ej heller i krig i egentlig mening utöva en direkt verkställande myndighet.

Verkställigheten skall ankomma på resp. länsstyrelser och andra regionala myndigheter. Civilbefälhavaren skall förmedla och samordna önskemål mellan militärbefälhavare och de civila regionala myndigheterna och, i den mån så erfordras med hänsyn till samordningen inom regionen, dirigera dessa senares verksamhet.

II. Förslag av utredningsmannen angående krigssjukvården. m. m.

I skrivelsen den 12 mars 1951 har utredningsmannen anført bl. a. följande.

Hälso- och sjukvårdsorganisationens verksamhet under fred regleras i sina huvuddrag av bestämmelser, meddelade av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen. Vid krig måste ledningen av organisationen i hög grad decentraliseras. Det synes emellertid vara oundgängligt med en enhetlig ledning inom länen ifråga om sjukvårdsresursernas utnyttjande och fördelning. Denna ledning av hälso- och sjukvården inom länet måste odelad tillkomma ett organ och detta måste ha så ingående kännedom som möjligt om situationen i olika avseenden — icke endast beträffande hälso- och sjukvård utan även ifråga om lokaler, transportmöjligheter m. m. inom länet i dess helhet. Organet måste vidare ha bl. a. den bästa möjliga kontakt med de egna militärmyndigheterna. Annat organ, som kan uppfylla dessa fordringar, än länsstyrelsen, torde icke finnas. För att länsstyrelserna skola kunna handha ledningen av hälso- och sjukvård i krig måste de redan i fred ägna sig åt visst förberedelsearbete på området. De personer i länsstyrelsens krigsorganisation, som komma att ha mera betydande uppgifter i fråga om ledningen av hälso- och sjukvården, måste skaffa sig ingående kännedom om planläggningen för verksamheten i krig. Sådan planläggning, som väsentligen ankommer på fredsmässiga huvudmän i länsinstansen, exempelvis landstingen och de landstingsfria städerna beträffande beredskapssjukhusen, bör noggrant följas och studeras. Sjukvårdsdetaljen måste alltså redan i planläggningsskedet ha överblick över länets samlade hälso- och sjukvårdsresurser och så långt det nu är möjligt bibringas förmåga att i krig på det mest rationella sätt utnyttja dessa resurser. Med hänsyn härtill bör den redan i fred tilldelas viss personal och den ansvarige ledaren för förberedelsearbetet, vilken bör vara samma person som avses att leda detaljens arbete under krig, utses snarast möjligt.

Vid utseendet av föreståndare för detaljen måste särskild hänsyn tagas till att han under krig faktiskt kommer att utöva den i det föregående beskrivna ledningen av hälso- och sjukvården i länet. Det kan därför beträffande enstaka län befinnas, att den i beslutet den 29 juni 1950 angivna kretsen vid val av detaljföreståndare—förste provinsialläkare eller representant för landstinget — är för trång. Möjlighet bör finnas, att till detaljföreståndare utse den som ur olika synpunkter förefaller vara för uppgiften speciellt lämplig. I den mån detaljföreståndaren icke är skyldig att på innehavd tjänst fullgöra det med uppdraget såsom detaljföreståndare förenade arbetet måste skälig ersättning härför kunna beredas honom. Beträffande hälso- och sjukvårdsdetaljens personaluppsättning i övrigt torde — såvitt nu kan bedömas — i detaljen under alla förhållanden förste provinsialläkaren och en kvalificerad representant för landstinget böra ingå. Erforderlig förvaltnings- och biträdespersonal torde ställas till förfogande av vederbörande länsstyrelse.

Beträffande frågan om samordning mellan länen av den civila verksam-

heten i krig är utredningsmannen ännu icke beredd att taga ställning till frågan om beläggningscentralen hos militärbefälhavare (kårchef) — vilken beläggningscentral bl. a. reglerar beläggningen vid beredskapssjukhusen inom resp. område — och dess arbetsuppgifter. Civilläkarens medverkan inom denna beläggningscentral syntes tills vidare böra fortfara. Övriga nuvarande arbetsuppgifter för civilläkaren däremot (enligt instruktionen den 12 juli 1944 för civilläkaren) torde böra överflyttas till civilbefälhavaren eller den särskilde föredraganden hos denne för hälso- och sjukvårdsfrågor, vilken borde tills vidare vara samma person, som tjänstgör såsom civilläkare i beläggningscentralen.

Utredningsmannen hemställer, att en för uppdraget speciellt lämpad person snarast möjligt utses till föreståndare för hälso- och sjukvårdsdetaljen vid varje länsstyrelse samt att hos varje militärbefälhavare (kårchef) och mot denne närmast svarande civilbefälhavare en person förordnas dels till civilläkare vid den militära stabens beläggningscentral, dels till särskild föredragande för hälso- och sjukvårdsfrågor hos civilbefälhavaren.

Yttranden.

De av utredningen framförda allmänna synpunkterna på den ekonomiska försvarsberedskapen i länsinstansen ha av remissmyndigheterna understrukt eller lämnats utan erinran.

Samtliga remissmyndigheter tillstyrka, att länsstyrelsen konstitueras som allmänt regionalt organ för den ekonomiska försvarsberedskapen.

Utredningens redogörelse för länsstyrelsens uppgifter som sådant organ har i allmänhet icke föranlett några avvikande yttranden. *Statens organisationsnämnd* förutsätter, att sådana direktiv lämnas från riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, att de regionala organen icke inhämta onödiga primäruppgifter eller att dubbelarbete förekommer genom att uppgifter infordras, vilka redan inhämtats av centrala myndigheter. *Arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* göra vissa erinringar mot de av utredningen angivna planeringsuppgifterna för länsstyrelsen beträffande arbetsmarknaden resp. livsmedelsförsörjningen. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* ifrågasätter, om icke arbetet med detaljerna skulle bli så krävande, att den allmänna och samordnande verksamheten måste bli lidande, och finner, att man även måste beakta riskerna av allt för stor koncentration för den händelse länsstyrelsen skulle bli satt ur spel genom fientlig inneslutning eller eljest på något sätt dekapiterad.

Utredningens allmänna synpunkter på länsstyrelsens krigsorganisation och i detta sammanhang gjorda uttalande, att de genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1950 fastställda riktlinjerna för en provisorisk krigsorganisation i stort sett kunna läggas till grund även för den mera definitiva organisationen, ha i allmänhet icke föranlett någon erinran från remissmyndigheterna. Med hänsyn till förutsedda svårigheter att anskaffa personal ifrågasätter

dock *länsstyrelsen i Norrbottens län* huruvida så många detaljer böra organiseras, som i planerna föreslagits.

Mot den av utredningen föreslagna särskilda organisationen för det ekonomiska försvaret inom länsstyrelsen har kritik framförts i olika avseenden. I några yttranden bl. a. av *statens jordbruksnämnd* förordas sålunda, att vid beredskaps- eller krigstillstånd särskild kristidsstyrelse inrättas så snart förhållandena medgiva. Vidare uttalas tvivelsmål om möjligheterna att utom länsstyrelsen finna en lämplig chef för den särskilda underavdelningen för ärenden berörande det ekonomiska försvaret särskilt med hänsyn till det av utredningen föreslagna arvodet, vilket anses för lågt beräknat. Länsstyrelserna i *Stockholms, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus* samt *Västerbottens län* finna det vara ett starkt önskemål att erhålla tillgång till en befattningshavare som uteslutande kunde ägna sig åt de ekonomiska försvarsberedskapsärendena. Andra länsstyrelser ha med olika exempel betonat, att den av de sakkunniga föreslagna personalorganisationen måste anses otillräcklig.

Beträffande de ändringar och kompletteringar av den provisoriska krigsorganisationen, som utredningen i första hand funnit erforderliga, ha dessa i allmänhet icke föranlett några uttalanden av remissmyndigheterna. *Järnvägsstyrelsen* förklarar emellertid, att järnvägarna sakna de personella resurserna för utseende av särskild sambandsman hos länsstyrelsen, och avvisar förslaget om direkt föredragning i länsstyrelse från kommunikationsverkens lokalförvaltningar. *Arbetsmarknadsstyrelsen* gör sig till tolk för liknande uppfattning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser det med hänsyn till bilinspektionens omfattning i krig icke möjligt att utnyttja befattningshavare vid statens bilinspektion för trafikregleringen.

Utredningens synpunkter ifråga om samordningen mellan länen understrykas bl. a. av *överbefälhavaren* och *civilt försvarsstyrelsen*. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* ifrågasätter däremot, huruvida en civil ledande organisation, motsvarande militärområdenas, bör inrättas. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* uttalar, att de organ, som i mellaninstansen syssla med försvarsfrågor, redan nu äro så många, att inrättande av ytterligare organ och myndigheter måste väcka tvekan. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* vill icke avstyrka det framlagda förslaget men befarar, att den ifrågasatta organisationen blir tungrodd. *Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län* avstyrka förslaget med avseende å VI militärområdet och framföra i huvudsak följande synpunkter.

Att upprätthålla förbindelserna mellan de civila myndigheterna inom så stora områden, som detta militärområde omfattar, kan komma att ställa sig svårt i krig, och det vore därför icke lämpligt att förlägga betydelsefulla avgöranden för ett län till ett organ, som finnes i det andra länet. Då läns-

styrelsen i Norrbottens län enligt nuvarande planer skall ha uppehållsplats hos militärbefälhavaren, och en civilbefälhavare jämväl måste antagas få samma uppehållsplats, uppstode en onödig dubbelorganisation. Samordningen inom VI militärområdet kunde endast uppnås dels genom direkta överläggningar mellan länsstyrelserna dels genom en sambandsman eller sambandsdelegation från länsstyrelsen i Västerbottens län hos militärbefälhavaren.

I fråga om civilområdenas omfattning ifrågasätter *länsstyrelsen i Hallands län*, om icke, med hänsyn till att större delen av Hallands län vid krig avses ingå i I militärområdet, länet redan under planläggningsskedet bör tillhöra detta område. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* föreslår, att Stockholm lägges utanför den föreslagna organisationen och att det nödiga samrådet får åstadkommas genom paritetiskt samråd mellan överståthållarämbetet och civilbefälhavaren för den övriga delen av civilområdet. *Överståthållarämbetet* anför, att behovet av att samordningsorgan för Stockholms vidkommande torde vara särskilt framträdande, då staden, om lager ej finnes, vid avbrott i sjöförbindelserna är för sin försörjning helt beroende av tillförsel från landets övriga delar.

Vad utredningen anført ifråga om civilbefälhavarens kansli har föranlett vissa invändningar. Särskilt ha starka betänkligheter uttalats mot att länsstyrelserna vid krig skulle ha att avstå en del av sina befattningshavare till detta kansli.

Mot utredningens förslag att till föredragande i civilförsvarsfrågor borde uttagas en av civilförsvarsdirektörerna inom civilområdet göras erinringar av bl. a. *överbefälhavaren*, som uttalar, att de ifrågasatta bytena av befattningshavare på dessa poster under ett kritiskt skede icke kunna anses lämpliga. Erinringar av samma innehåll anföras även av *civilförsvarsstyrelsen* och *statens organisationsnämnd*.

Medicinalstyrelsen förklarar, att biträdande provisialläkaren saknar mera ingående kännedom om förhållandena i länet, och föreslår därför, att inom varje civilområde inrättas en befattning som heltidsanställd biträdande förste provisialläkare.

Vad utredningen anført angående civilbefälhavarens ställning och maktbefogenheter, har föranlett vissa uttalanden. *Järnvägsstyrelsen* och *telegrafstyrelsen* förutsätta, att civilbefälhavarorganisationen icke skall medföra ändring av de befogenheter, vilka tillkomma resp. styrelse. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser, att civilbefälhavarens uppgifter böra begränsas till att avse dels länsstyrelsernas informering om civilförsvarets uppgifter i olika lägen, dels slitande av intressekonflikter mellan länsstyrelserna. *Länsstyrelserna i Uppsala och Malmöhus län* uttala, att ett klarläggande av kompetensfördelningen mellan civilbefälhavaren och länsstyrelserna är erforderligt.

Departementschefen.

Frågan om ett allmänt regionalt organ för den ekonomiska försvarsberedskapen har under de senaste åren aktualiserats i olika sammanhang. Behovet av en sådan instans är också påtagligt. De provisoriska åtgärder, som hittills vidtagits i avvaktan på den av mig refererade utredningen, ha icke inneburit en acceptabel lösning av frågan. Det nu föreliggande förslaget, att länsstyrelsen skulle fungera som ett sådant allmänt regionalt organ, anser jag mig i princip kunna biträda. Arbetsuppgifterna inom den ekonomiska försvarsberedskapen böra fördelas mellan länsstyrelserna och övriga regionala organ efter samma principer, som gälla för de centrala myndigheterna. Detta skulle innebära, att de olika detaljplaneringarna skola handhas av de organ, som syssla med motsvarande fredsuppgifter, medan länsstyrelserna skola svara för erforderliga detaljplaneringar på återstående områden samt hålla sig informerade om och samordna samtliga ekonomiska försvarsberedskapsåtgärder inom länet.

Av den i betänkandet lämnade redogörelsen för de planeringsuppgifter, som skulle ankomma på länsstyrelsen, framgår, att uppgifterna äro både många och omfattande. En realistisk planering bör dock enligt min mening utgå ifrån ett mera begränsat program. Verksamheten måste till en början ske försöksvis. Härvid bör uppmärksammas, att åtskillig planering bedrivs av centrala instanser, t. ex. på livsmedelsförsörjningens och industriens områden. Länsstyrelsens egen verksamhet bör i dessa delar inrikta sig på att komplettera de centralt uppgjorda planerna. Över huvud bör tillses, att dubbelarbete i olika instanser undvikas. Länsstyrelsens planeringsåtgärder böra vidtagas med ledning av anvisningar av vederbörande centrala myndigheter. Förslag till sådana anvisningar för den ekonomiska försvarsberedskapen böra utarbetas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, jordbruksnämnden och bränslekommissionen i samråd med övriga berörda centrala myndigheter och fastställas av Kungl. Maj:t. Under det fortlöpande arbetet bör kontakt hållas med vederbörande civila och militära myndigheter.

Vid utformandet av länsstyrelsens organisation för ärenden rörande det ekonomiska försvaret bör man i nuläget begränsa sig till en stomme för en krisorganisation, som i en mera kritisk situation kan fungera efter kort varsel. I ett akut krigsläge bör man räkna med att verkställighetsåtgärderna sammanhållas i länsstyrelsens regi. Härför tala bl. a. länsstyrelsernas centrala ställning i länsförvaltningen och de betydande förbindelsesvårigheter, som sannolikt komma att föreligga. I ett beredskapsläge, motsvarande det senaste världskrigets, kan måhända befinnas lämpligt att organisera särskilda kristidsstyrelser. Man behöver emellertid inte nu taga ställning till denna fråga. Jag förordar utredningens förslag, att tills vidare inom varje landskansli inrättas en särskild underavdelning (sektion) för ärenden rörande den ekonomiska försvarsberedskapen, vilken bör stå under ledning av en härför

förordnad sakkunnig. Till denna underavdelning böra vidare knytas fyra särskilda sakkunniga för frågor rörande konsumtionsregleringar, jordbruksproduktion, industri och bränsleförsörjning. Vid valet av dessa personer bör stort avseende fästas vid vederbörandes allmänna lämplighet, förtroende och fackkunskap. Jag räknar med att man från näringslivets och olika organisationers sida kommer att medverka till ett lämpligt personalval liksom till att länsstyrelsens verksamhet på detta område över huvud underlättas.

Vad den särskilde utredningsmannen angående krigssjukvården m. m. föreslagit föranleder ingen erinran från min sida.

Närmare föreskrifter om utformningen av länsstyrelsens verksamhet för den ekonomiska försvarsberedskapen torde kunna meddelas i administrativ ordning.

I likhet med utredningen anser jag, att åtskilliga planeringsproblem inom den civila försvarsberedskapens område äro av den natur, att en planläggning, begränsad till allenast det enskilda länet, icke är tillfyllest. Därtill kommer, som utredningen också framhållit, behovet av en civil-militär samordning och operativ samverkan inom större områden än vad som motsvaras av länsindelningen. Särskilt gäller detta under ett krigstillstånd, men redan på planlägningsstadiet måste de organisatoriska förutsättningarna härför skapas. Jag tillstyrker av denna anledning, att större regionala enheter skapas, som i stort sett sammanfaller med nuvarande militärområden. Dessa civila regioner böra, såsom utredningen föreslagit, kallas civilområden. Den föreslagna organisationens lämplighet har vitsordats av såväl civila som militära myndigheter.

Såsom utredningen förordat, bör en landshövding utses till civilbefälhavare i varje civilområde. Någon sådan erfordras emellertid ej för Gotlands län, som helt sammanfaller med *ett* militärområde. För Västerbottens och Norrbottens län torde samordningen böra lösas efter delvis andra linjer än vad som förutsättes skola gälla beträffande landet i övrigt. Erforderliga föreskrifter torde kunna utfärdas i administrativ ordning.

För att planlägningsarbetet skall kunna komma igång snarast böra civilbefälhavarna utses fr. o. m. den 1 juli 1951.

Mot utredningens förslag om civilbefälhavarnas kanslier ha i remissyttrandena åtskilliga erinringar riktats. Med den begränsning av verksamheten, som jag tidigare förordat, följer, att civilbefälhavarens behov av personal kan väsentligt begränsas. På civilbefälhavaren skall i fred huvudsakligen ankomma att hålla sig underrättad om de olika myndigheternas inom området planlägningsverksamhet och att samla material härom. Detta torde åtminstone till en början kunna ske genom sammanträden och överläggningar med företrädarna för olika verksamhetsgrenar inom de till civilområdet hörande länen. Någon egentlig egen planlägningsverksamhet torde civilbefälhavaren icke behöva bedriva. I avbidan på närmare erfarenhet framlägger jag därför icke för-

slag om någon särskild personal till civilbefälhavarens förfogande. Den biträdeshjälp, som kan visa sig erforderlig, torde kunna tillhandahållas av vederbörande länsstyrelse. Även om det ej kan anses nödvändigt att på detta preliminära stadium av planlägningsarbetet anlita en heltidsanställd kanslichef, torde man likväl få räkna med att en dylik befattningshavare kan bli erforderlig när civilområdena krigsorganiseras. Jag anser mig emellertid icke nu behöva taga definitiv ställning till frågan om civilområdenas krigsorganisation liksom ej heller till spørsmålet om vid vilken tidpunkt i händelseutvecklingen civilbefälhavarna böra tilldelas självständiga maktbefogenheter. Principiellt utgår jag emellertid ifrån att såväl de till civilområdena hörande länsstyrelserna som andra regionala myndigheter böra fungera självständigt, så länge förhållandena medgiva. Hithörande frågor torde närmare få övervägas av Kungl. Maj:t.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, torde ändringar erfordras i bl. a. lagen den 13 mars 1942 (nr 87) med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m. Förslag härom torde framdeles komma att underställas riksdagens prövning.

Kostnadsberäkningar och hemställan.

Utredningen rörande länsstyrelsernas krigsorganisation.

Enligt utredningens förslag skulle till den person, vilken skall som sakkunnig främst leda planlägningsarbetet och i krig i egenskap av chef för den särskilda krisavdelningen inom landskansliet svara för verkställigheten, utgå ett arvode av 1 200 kronor för år. För de övriga sakkunniga, vilka som företrädare för olika verksamhetsområden skola biträda länsstyrelsen i planlägningsarbetet m. m., har beräknats särskilt arvode för sammanträdes- eller förrättningsdag för 10 dagar pr år och förslagsvis 20 kronor per dag. Med hänsyn till svårigheterna att i många fall beräkna den förlorade arbetsförtjänsten böra kommittékungörelsens regler icke användas och särskild ersättning för förlorad arbetsförtjänst alltså ej utgå. Utredningen beräknar, att dessa sakkunniga skola behöva ianspråktagas cirka tio dagar årligen.

Kostnaderna för arvoden som här avses ha beräknats komma att för ett budgetår belöpa sig till sammanlagt 50 000 kronor.

För tillfällig arbetskraft vid länsstyrelserna har utredningen upptagit sammanlagt 19 000 kronor. Vidare har för ersättning till vissa kommuner — som av utredningen förutsätts skola biträda med planlägningsarbetet — beräknats 25 000 kronor. Ett lika stort belopp har avsetts för reseersättningar.

Sammanlagda anslagsbehovet för de särskilda länsstyrelserna inklusive överståthållarämbetet skulle alltså bli (50 000 + 19 000 + 25 000 + 25 000) 119 000 kronor.

Som lämpligt arvode för uppdraget som föredragande hos civilbefälhavaren har utredningen tänkt sig 1 200 kronor för år. Med hänsyn till arbetets omfattning synes dock vägdirektörens årsarvode böra sättas till 900 kronor och den administrative föredragandens till 600 kronor. Sammanlagda kostnaderna för dessa föredragande skulle alltså för varje civilområde uppgå till 7 500 kronor.

För den heltidsanställda kanslichefen hos civilbefälhavaren föreslås ett arvode av 19 000 kronor. För personalförstärkning till envar av de sex länsstyrelser, där civilbefälhavarens kansli skall finnas, samt för sjukvård har beräknats 5 000 resp. 500 kronor eller sammanlagt $(6 \times 5\,000 + 500)$ 30 500 kronor. Kostnaderna för resor och expenser ha upptagits till 60 000 resp. 1 800 kronor.

Sammanlagda anslagsbehovet för civilbefälhavarens kanslier skulle sålunda bli $(6 \times 7\,500 + 6 \times 19\,000 + 30\,500 + 60\,000 + 1\,800)$ 251 300 kronor.

Totalt skulle alltså erfordras $(119\,000 + 251\,300)$ 370 300 kronor.

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag skulle chefen för länsstyrelsens ekonomiska försvarssektion erhålla ett arvode av 1 200 kronor för år. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art och omfattning föreslår jag, att detta belopp höjes till 2 400 kronor. I det fall, att chefen utses bland länsstyrelsens befattningshavare, bör särskilt arvode ej utgå. Till de fyra, till nämnda avdelning knutna sakkunniga föreslår jag ett dagarvode av 25 kronor.

Förste provinsialläkare, som utsetts till chef för länsstyrelsens hälso- och sjukvårdssektion, bör ej åtnjuta särskilt arvode. Utses annan, som ej är skyldig att biträda länsstyrelsen, räknar jag med en årlig ersättning av 1 500 kr.

Kostnaderna för arvoden skulle enligt mina beräkningar sålunda komma att uppgå till sammanlagt omkring $(25 \times 2\,400 + 4 \times 25 \times 10 \times 25)$ 90 000 kronor. Härtill torde böra läggas ett belopp av förslagsvis 10 000 kronor för arvoden åt föreståndare för hälso- och sjukvårdsdetaljen. Sammanlagda kostnaderna torde sålunda kunna uppskattas till $(90\,000 + 10\,000)$ 100 000 kronor. Arvodena torde få bestridas från överståthållarämbetets och länsstyrelsernas icke-ordinarieposter. Anslagen torde icke böra uppräknas i anledning härav.

I övrigt räknar jag ej med några särskilda kostnader för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de av mig i det föregående förordade riktlinjerna för en civil regional beredskapsorganisation;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1951/52 bestrida kostnaderna för organisationen från avlöningsanslagen till överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

Kungl. Maj:ts proposition nr 149

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen,
att till riksdagen skall avlåtas proposition av den ly-
delse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ake W. Fornwall.
